

Karpiński, Rafał

"W kręgu poezji", Warszawa 1983 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 76/2, 404-405

1985

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Autorka szeroko przywołując badania francuskie i niemieckie mnoży pytania, na które materiał nie zawsze daje wystarczające odpowiedzi. Szkoda, że nie zostały uwzględnione badania Stefana Kwiatkowskiego. Niewątpliwą zasługą autorki jest wprowadzenie do obiegu naukowego materiału źródłowego o charakterze masowym i w związku z tym ogromnie przydatnego do rozmaitych badań zjawisk społecznych. Książka w istotny sposób pogłębia obraz zjawisk religijnych polskiego późnego średniowiecza. Godny uznania jest racjonalizm interpretacji odwołujących się do ustaleń religioznawczych.

S. G.

Teresa Borawska, *Tiedemann Giese (1480—1550) w życiu wewnętrznym Warmii i Prus Królewskich*, Wydawnictwo Pojezierze, Olsztyn 1984, s. 418, ilustr.

Opracowanie biografii przyjaciela Mikołaja Kopernika, a jednocześnie jednego z najwybitniejszych przedstawicieli kapituły warmińskiej pierwszej połowy XVI w., poprzedziła obszerna kwerenda w Archiwum Diecezjalnym w Olsztynie, Bibliotece Czartoryskich w Krakowie, WAP w Gdańsku, Tajnym Archiwum Państwowym w Berlinie Zachodnim (zasób byłego archiwum królewskiego), mikrofilmach ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Upsali, Tajnym Archiwum Watykańskim, zasobie AGAD i z mniejszymi rezultatami w zbiorach innych instytucji.

Tiedemann Giese pochodził z gdańskiej rodziny kupieckiej. Po studiach w Lipsku (magister sztuk w 1499 r.) przybył on do Rzymu, a następnie na Warmię (1507), gdzie wszedł w skład miejscowej kapituły. W następnych latach pełnił wiele odpowiedzialnych funkcji administracyjnych w zarządzie dóbr biskupich i kapitulnych, pełnił funkcje kanclerza i oficjale, później kustosa (1523), był posłem i wizytatorem. Czynnie uczestniczył w konflikcie z wielkim mistrzem Albrechtem a następnie działał przy odbudowie zniszczonych dóbr kapituły. Wrazem rosnącej pozycji Tiedemanna była funkcja koadiutora schorowanego biskupa chełmińskiego (1538) i wreszcie warmińskiego (1549). Zmarł w 1550 r. w wieku 70 lat. Sporo miejsca zajęła charakterystyka osobowości i sylwetki duchowej Giesego. Był on człowiekiem wykształconym, o wyraźnych zainteresowaniach humanistycznych (interesował się teologią, prawem, geografiami i zwłaszcza historią a także poezją), stosunkowo tolerancyjnym, związanym z kręgiem myśli Erazma z Rotterdamu. Autorka osobno zanalizowała działalność Tiedemanna w obronie przywilejów pruskich (był on przywiązany do „krajowej” pruskiej ojczyzny), jego politykę wobec Prus Książęcych, działalność kościelną w zwalczaniu reformacji, usytuowanie w ramach prądów nurtujących kościół katolicki jego epoki oraz przyjaźń z Mikołajem Kopernikiem.

Książka wykracza poza program tradycyjnej biografii. Autorka śledzi koleje losów swojego bohatera na szerokim tle środowisk, w których działał i wydarzeń politycznych, w których uczestniczył, opierając się w znacznej mierze na samodzielnych ustaleniach źródłowych. Praca wiele zwłaszcza wnosi do znajomości dziejów Prus w pierwszej połowie XVI w.

S. G.

W *kręgu poezji*, „Silva Medii et Recentioris Aevi” nr 8; Wojciech Rębowski, *Wokół Bożego Narodzenia*, tamże nr 9, Instytut Wydawniczy PAX, Warszawa 1983, s. 231, s. 160.

Seria „Silva Medii et Recentioris Aevi” — wydawana techniką małej poligrafii — rozpoczęta w 1972 r., choć ogłoszono w niej 9 tomików (średnio o objętości około 7 arkuszy) pozostaje prawie nieznaną. Nierecenzowana w periodykach

o szerszym odbiorze, systematycznie, z częstotliwością prawie jednego tomiku rocznie udostępnia mało znane, drobne teksty literackie polskie i łacińskie oraz utwory muzyczne (głównie pieśni) dotyczące przeważnie szeroko rozumianej kultury, przede wszystkim religijności społeczeństwa polskiego. Powstała na marginesie kwereńdy i edycji staropolskich pieśni religijnych. Winna służyć dobrze rozwijającym się badaniom nad tą tematyką. W serii publikuje się na ogół teksty rękopiśmienne, rzadziej edycja opiera się o starodruki, do wyjątków należą przedruki z wydań późniejszych. Przeważnie na jeden tom składa się kilka różnorodnych tematycznie utworów, choć ogłaszano tomy poświęcone jednorodnej tematyce (np. nr 1: Tadeusz Maciejewski, „Zasób utworów z ksiąg Archikonfraterni Literackiej w Warszawie 1668—1829”, rok wydania 1972; nr 2 Wiesław Wydra, „Polskie dekalogi średniowieczne”, rok wyd. 1973; nr 4 Tadeusz Maciejewski, „Kyrieale w Polsce do XVII wieku” r. wyd. 1976; nr 7 Stanisław Rybandt, „Katalog ksiąg zachowanych w średniowiecznej bibliotece cystersów w Rudach”, r. wyd. 1979).

W pierwszym z wymienionych w nagłówku tomików zawarto trzy bloki tematyczne. Dwa pierwsze nawiązują do rocznicy Jana Kochanowskiego i jego kręgu. R. Montusiewicz zebrał „Hoidy Janowi Kochanowskiemu »poetycznie składane«” — publikując utwory autorów od Reja do Kochanowskiego. T. Piersiak zaś przypomniał wierszowany utwór kanonika krakowskiego Mikołaja Lubomirskiego (którego autorstwo zwykle dotychczas mylnie określano) pt.: „Służsny placz Jego Mości Pana Stanisława Kochanowskiego” napisany na piątą rocznicę śmierci żony adresata.

Drugi blok charakteryzuje zawartość bernardyńskiej sylwy z końca XVIII w. pochodzącej z Kalwarii Zebrzydowskiej. Zawiera ona 114 tekstów, w tym 109 wierszy i pieśni religijnych, wiele kolend, niektóre z nich są opatrzone notacjami muzycznymi. Kilkanaście z tych utworów nie było dotąd znanych. W. Wydra zajął się stroną literacką tej sylwy, drukując najciekawsze utwory w aneksie (m.in. kapitalne pieśni „O dziadu” i „Bernardyńską”). T. Maciejewski opracował melodie.

Kolejny z prezentowanych tomików „Wokół Bożego Narodzenia” opracowany przez W. Rębowskiego zawiera cztery drukowane już w okresie staropolskim sztuki Bożonarodzeniowe. Jedna z nich anonimowa, pochodzi z XVIII w., trzy pozostałe napisali J. Żabczyk (1617 r.), K. Dachnowski (1620 r.) i S. Miczyński (1624 r.). Teksty poprzedzono obszernym wstępem charakteryzującym Bożonarodzeniową twórczość dramatyczną.

Oprawa edytorska serii nie budzi zastrzeżeń. Serią zaczął kierować zespół w składzie M. Korolko, H. Kowalewicz, T. Maciejewski i S. Nieznanski. Zabraknie w nim niestety, niedawno zmarłego profesora Henryka Kowalewicza.

Życzyć należy wydawcom reklamy i większych nakładów. Pierwsze tomy drukowano w 300 egz., ostatnio 500 egz. + 330, co świadczy, że seria zyskuje odbiorców, tym bardziej, iż kupić te tomiki nadal niełatwo.

R. K.

Philippus Camerarius, *Prawdziwa i wierna relacja o uwięzieniu w Rzymie*, przełożył Mikołaj Szymański, opracował, wstępem i przypisami opatrzył Lech Szczucki, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1984, s. 274.

Filip Camerarius (1537—1624) syn wybitnego humanisty, filologa i teologa luteranckiego, Joachima, przyjaciela Lutra, Melanchtona i Alberta Dürera, sam był prawnikiem, wieloletnim kanclerzem akademii w Altdorfie. W 1563 r. wyje-